

RAZGLEDNIK

KNJIŽEVNOST

Pozabljene lirske zbirke.

Radivoj Peterlin-Petruška, Popotne pesmi; založba »Odmevi« v Ljubljani. — Venceslav Sejavec, Pesmi samozaložba, Trieste (Trst), 1934. — France Borko, Pesem iz slovenskih gor; izdala in založila »Zveza mladih intelektualcev« v Mariboru, 1934. — Zdravko Ocvirk, Daritev mladosti; založba »Plamen« v Ljubljani, 1932. — Dora Gruden, Rdeče kamelije; Belomodra knjižnica v Ljubljani, 1932. — Maksa Samsa, Nekaj pesmi, Trieste (Trst), 1934.

Zadnja leta, ki bi jih lahko imenovali dobo zastoja naše lirike, so bile res dobre ali vsaj kakorkoli pomembne pesniške zbirke vedno bolj redke. To sušo na našem Parnasu prav dobro označujejo nekatere lirske zbirke, ki jih omenjamo ravno zaradi tega, dasi ne nameravamo obširneje pisati o njih, ker niso miti vsebinsko niti stilno pomembne ter tudi sicer ne kažejo velike pesniške nadarjenosti.

Deloma moramo izvzeti iz te opredelitve samo Radivoja Peterlina-Petruško, ki je med vsemi najboljši. On edini zasluži ter tudi že ima vsaj skromno mesto v slovenski liriki. Po letih in smeri pripada starejšemu rodu. Tudi »Popotne pesmi« so samo nekakšen retrospektiven izbor iz vsega pesnikovega dosedanjega dela ter so večinoma vzete iz zbirk »Po cesti in stepi« (1912) in »Znamenje« (1925). Petruška ni nov niti po vsebini niti po obliki, vendarle pa kaže nekaj svojskega, zlasti v motivih. A tudi sicer razodevajo njegove pesmi, da je njih avtor zares pesniško čuteča duša, čeprav je kot oblikovavec samo nadarjen posnemovavec. Posebno njegove podobe so konvencionalne, medtem ko mu je ritem večinoma tekoč. Prijem se pristno osebno doživetje skoraj vedno družijo z nepristnim estetskim doživetjem. Zato privzema pesnik izraz, ritem in podobo, od drugod: od župančiča, Ketteja, Murna ter ljudske pesmi. Največ podobnosti pa kaže z Golarjem, kateremu je bližji ne le po manj individualnih kot splošnih duševnih potezah, ampak tudi po sposobnostih, dasi seveda zaostaja za njim. Tu in tam pa si oba pesnika vidno podajata roke: v svoji naivni preproščini, v malce narejenem, malce ljudskem bohemstvu, ki je pač v sorodu z Anakreontom, nikakor pa ne z Dionizom, v nagnjenosti do ljudsko-tipičnih

motivov, in prav tako tudi v realistično-poetičnem načinu izražanja. Po tej strani nas Petruška večkrat spominja celo naših starejših pesnikov iz dobe pred moderno, kar razodevajo tudi številni primeri tako zvane razmišljajoče lirike. Te pesmi so najslabše, posebno ker so že vsebinsko večinoma precej vsakdanje. Petruška miselno ni globok, včasih celo ne resen. Razen tega pa ga misel tudi v oblikovnem pogledu le prerada zapelje v golo opisnost ter celo v popolno amuzičnost. Nasprotno pa je v zbirki nekaj dobrih razpoloženskih pesmi, kar dokazuje, da je pesnik v prvi vrsti čustvena narava ter da je po svoji notranji strukturi najbližji pesnikom naše moderne, h katerim je tudi največ hodil v šolo. Te vrste pesmi, izmed katerih naj navedem kot primer »Na polju«, ki je dobila mesto tudi v »Sodobni slovenski liriki«, so resda redke, vendarle pa moramo zaradi njih imenovati Petruško pesnika. Prepričan sem, da bi bil Petruška v drugačnih življenjskih razmerah, ob estetskem vodstvu ter zlasti, če bi se bil bolje in dosledneje osredotočil v osebni notranji zbranosti, mogel ustvariti več, kakor pa nam je dejansko dal. A tudi sedaj bi njegova zbirka le pridobila, če bi bil izpustil vsaj polovico pesmi. Boljša je zbirka, ki ima deset dobrih, od one, ki ima sto povprečnih pesmi!

Na tem mestu moramo omeniti tudi uvod, ki ga je »prijatelju Petruški« napisal France Veber. Ta uvod, ki naj bi bil razprava o pesništvu, podaja v zgoščeni ter žal precej shematični in nepoljudni obliki nekaj misli predvsem o liriki na splošno. Pesnik, pravi avtor, ustvarja: na osnovi prvotnih ali osnovnih čustev (ugodje, neugodje) in osebnih čustev (žalost, veselje) ter na osnovi likovnih (estetskih) doživetij. Le-ta pa niso nič drugega nego »posebno čustveno oblikovanje«, ki je lahko le notranje — kakršno je svojsko n. pr. vsem tako zvanim »pesniškim« dušam —, mora pa postati tudi zunanje vsaj pri vsakem »pravem« pesniku, t. j. pri človeku, ki lepoto ne le v sebi doživlja, marveč zna dati temu svojemu notranjemu liku tudi vnanji obraz v podobi pesmi. Zato pri sleherni pesmi — oziroma umetnini sploh — razlikujemo vsebino in obliko, čustvene in miselne ter likovne vrednote, skratka: kaj in kako. Kar zadeva Petruško, se Vebru »zdi, da je vse njegovo življenje naravnost nepretregana notranja pesem osebnega doživljanja«. Koliko se mu je le-to posrečilo oblikovati v »pravo« pesem, pa smo poprej videli.

Še mnogo bolj, nego Petruška, pa je ostal pri »stanju notranje in na zunaj nevidne pesmi lastnega življenja« Venceslav Sejavac, avtor zbirke »Pesmi«, ki so pod tem psevdonomom izšle večinoma v »Mladiki«. Te pesmi so izrazi estetsko dovzetne duše, poeta-amaterja, pri katerem »tendenco posebnega čustvenega oblikovanja« zaradi premajhne stvariteljske sposobnosti skoraj nikjer ne dozori v pravo pesem, dasi se ji tu in tam (n. pr. v pesmih »Tako je spomladi...«, »Dež je izpral poti«) vsaj nekoliko približa.

Popolnoma nedozorela je zbirka »Pesmi iz slovenskih goric«. Njen avtor France Boriko je tipičen primer literarnega začetnika, pri katerem se oblikovna nedozorelost družiti s pomanjkanjem avtokritike. Toliko pesmi! In vendarle jih je med njimi komajda nekaj (n. pr. Rešnje luči, Notre Dame de Paris, Jadro, Slovenjegoriška in še katera), ki jim ne bi odrekel mesta —

takole za poskušnjo in vzpodbudo — v reviji, dasi seveda tudi iz tega majhnega števila niti ena še ni dozorela za zbirko. Večina teh »pesmi« pa je estetsko nedognana. Najbolj očito je pomanjkanje ritmičnega čuta, a tudi vsebinsko je v zbirki vse polno vsakdanjosti in celo banalnosti. Nekaj pa je v teh pesmih, radi česar mi je njenega avtorja resnično žal. V njih namreč naletiš tu in tam na primere in podobe, ki bi bile vredne pravega pesnika. To so vsekakor utrinki estetske domišljije ter dokazi neke nedozorele ali zanemarjene nadarjenosti, čeprav so seveda v tej obliki in zvezi brez vsakršne umetniške vrednosti. Prav tako pa mi je žal njegovih motivov, ob katerih sem večkrat moral misliti na Fr. Jammesa. Pravi umetnik bi iz zarodkov, ki so v tej zbirki le nakazani, mogel ustvariti čudovit moderni pendant naši ljudsko-religiozni pesmi!

Prav takšen nebodigatreba je zbirka *Zdravka Ocvirka* z naslovom »Daritev mladosti«, ki je izrazit primer začetniške samoprevare: pesnik »in spe«, zaverovan v svoj notranji lik, si utvarja, da so napisane pesmi prav tako »lepe« kot njegova osebna čuvstva. Pa mu dopovej, če moreš, preden se ni enkrat blamiral! Za skromno izjemo je treba šteti pesem »Tako lepo je«. Tudi oprema knjižice (K. Kregar) je čedna; morebiti je zbirka sploh izšla — se mi zdi — zaradi nje.

Izmed obeh žensk je *Dora Grudnova* vsekakor bolj nadarjena in tudi bolj temperamentna, čeprav spominjajo njene »Rdeče kamelije« kot pesmi bolj na umetne cvetice, kot na prave rože. Vendarle pa »Nekaj pesmi« *Makse Samsove* še daleč zaostaja za njimi. Dasi čutiš zadaj pristno osebno čuvstvo od življenja ranjene ženske, je njen pesniški izraz pre-slaboten, da bi ga mogel posredovati tudi drugim. Pesmi je v zbirki, ki je tipografsko zelo slabo opremljena, v resnici le »nekaj«, večina izmed njih so samo kratki miselni ali čuvstveni utrinki, vendar brez pesniškega poleta. Obema, zlasti pa drugi, tudi jezik ni popolnoma čist. France Vodnik

Miško Kranjec: Pesem ceste. Roman. Leposlovna knjižnica 17, založba Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani 1934. — Izmed Kranjčevih del, ki so vsa zajeta iz prekmurske zemlje, je *Pesem ceste* zasnovana na najširšem epskem prostoru. Sega čez vse Prekmurje doli v Medmurje in enkrat se raztegne tja do Budimpešte, kakor da je val prelivajočih se dogodkov pljusknil še dalje v svet in razbit našel svojo pot nazaj. Po tej pisateljevi domači deželi spremljamo nekdanjo služkinjo *Manko Čehovo*, kako jo nemirna narava nosi iz kraja v kraj, kako se vrača in spet odhaja ter išče opore pri sorodnikih in dobrotnikih, pa ji samo cesta pod nogami prav poje; živi sama sebi, vsem in nikomur. Prav tak klic ceste pa se oglasi tudi v njeni hčeri *Evici*, le da je želja po sreči v nji še bolj živa in določnejša in da se ji je v resnici že nekoliko približala, ko bi ne bilo svetovne vojske, ko se je življenje neusmiljeno poigralo s tolikimi ljudmi in tudi z njo. Končno se srečata na široki planjavi dve materi: *Manka*, z novim otrokom v culi in s trojno dečadjo za seboj, in *Evica* z otrokom; mati in hči govorita o življenju in mati pravi: »Otroci, dajte ji roko — ona je vaša sestra.« Vso to bridkost razume samo *Evica*, krene s ceste v gore in se vrne k zemlji.